СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 180. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 15-го вересн 1944. No. 180. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, September 15, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

ПЕРЕДВИБОРЧА КАМПАНІЯ БЕЗ УПЕРЕДЖЕНЬ ПРОТИ РАС І РЕЛІГІЙ

НЮ ЙОРК. — Предсідник Краєвого Республиканського Комітету, Герберт Бравнел, вислали до Краєвої Конференції Християн і Жидів заяви, що вчасі передвиборчої кампанії їх партійні органи й промовці зобовязуються не видвигати ніяких расових або релігійних справ і в такий спосіб оборонити стародавню американську традицію повної толеранції і справедливости для всіх.

Міжтим, як звідомляють звіти з різних околиць, передвиборча кампанія йде вже правильним розгоном. Кандидат Республиканської Партії на президента, Тамес Е. Дюї, виголосив промову в Валентайн, у стейті Небраска, в якій звернув увагу на талант ґен. Доглеса Мек Артура і домагався кращого вихіснування його талану в війні проти Японії. Справа головної команди назріла саме до вирішення на конференції між Рузвелтом і Чорчилем в Квебеку.

Виборче бюро Демократичної Партії в Шікаґу звідомлює, що пороблено приготування до 125,000 передвиборчих демократичних зібрань, до яких дня 5. жовтня виголосить промову по радіо президент Рузвелт і предсідник комітету Ганеґан. На цих зібраннях виголосять промови різні місцеві демократичні провідники.

ЮНІЯ НЕ ЛОМИТЬ ПРОТИСТРАЙКОВОГО ЗОБОВЯЗАННЯ.

ГРЕНД РАПИДС (Минниген). — Краєва конвенція юнії Юнайтед Отомобил Воркерс оф Америка відкинула внесок, щоб зломити протистрайкове зобовязання на час війни. Проти зломання зобовязання було 6,463 голоси, а за зомання віддано 3,801 голосів. Крім цього рішено віддати цю справу під загальне голосування всіх 1,200,000 членів юнії дорогою референдуму.

ДЕШЕВША ІНАВГУРАЦІЯ НАЙБЛИЖЧОГО ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН. — Оба кандидати на президента, які мають вигляди на вибір, а це Ф. Д. Рузвелт і Т. Е. Дюї, згодилися, щоб найближча інавґурація президента відбулася як найдешевше й тому обі палати конгресу рішили дозволити на видатки у висоті $25,000 на інавґураційну параду, замісць $35,00, як це досі бувало. Церемонія введення нового президента в урядування відбудеться 20. січня 1945.

БУРЕВІЇ У СХІДНИХ СТЕЙТАХ.

НЮЙОРК. — Буревій, про який звідомляли телеграми вже кілька днів, остаточно надтягнув із Атлянтійського океану у східні стейти з півдня і вилляв силу дощу в цілій околиці в середу 13. вересня. Зі сходу перекинувся ґураґан до північних стейтів. — З Мексика звідомляють, що там буревій навістив 9 провінцій, знищив багато домів, позбавляючи яких 6 міліонів людей даху над головою і спричинюючи смерть якої сотні людей.

ЧОТИРИ ГОЛОВНІ ЯЗВИ ЛЮДСТВА НА НАУКОВІМ ЗЇЗДІ.

КЛІВЛЕНД. — На зібранню Американського Товариства для Поступу в Науці подав д-р Гардов Шарплі з Гарварду такі головні язви теперішнього людства: 1. Тиранія чогось невідомого; 2. неграмотність; 3. передвчасна старість; 4. заґроза перед „убивчою однородною культурою". Як найнебезпечніші недуги, що приводять передвчасну старість, подав докладчик такі: Рак, умові недуги, звапнення жил, недуга циркуляції крови і віддихових органів. У докладі сказав д-р Шарлі, що минулої війни сама недуга інфлюенци вбила 20 міліонів людей і людство програло війну. Тепер ця недуга зачекована. Тепер рак є нашим найбільшим ворогом і тому треба проти нього змобілізувати всі сили. „Вже крайня пора, щоб люди перестали вважати набуття нового знання за люксус" заявив докладчик. Також пора перестати безупину говорити про страхіття перед чимсь, чого звичайно ніхто не знає — кінчив Шарплі.

ПЕРЕДВОЄННІ КАРТЕЛІ ПОШКОДИЛИ АНГЛІЇ У ВІЙНІ.

ВАШИНГТОН. — Департамент справедливости через свого репрезентанта в підкомісії для Военної Мобілізації у сенаті виявив, що великі американські фірми, заключили з Німеччиною умову, що вони не сміють продавати деяких винаходів для будови літаків в Англії. Внаслідок цього найновіші винаходи не могли бути використані на розбудову англійської повітряної сили, а це спричинило початкову поразку Англії у війні. Департамент справедливости назвав по імени ці фірми, але деякі з них запротестували змісця проти таких інсинуацій.

Після стрічи в Квебеку прийде стріча зо Сталіном

КВЕБЕК. — Конференція президента Рузвелта з премієром Чорчилем йде так гладко, що вона має вигляди на покінчення ще цього тижня. На ній поширено наради також і на економічні теми, крім військових.

Директор пресової служби при Білому Домі Стефан Ирлі виявив, що йдуть змагання для співділання з Китаєм і з Росією у военних справах в Европі і на Пацифіку. Економічні справи прийшли на денний порядок нарад внаслідок листу секретаря Гола з домаганням, щоб виступити проти торговельних картелів після війни.

На запит кореспондентів Ирлі заявив, що вже давно запрошено маршала Сталіна на конференцію з американським та англійським головою уряду, але він вимовився важними боями Червоної Армії. З цього заключають, що незабаром відбудеться нова конференція чотирьох представників світових потуг, як це сталося в минулому, коли по конференції в Квебеку відбулася конференція в Тегерані. Попередна конференція зо Сталіном мала відбутися у Фербенкс на Алясці, але Сталін не міг туди прибути. Колиб тепер був Сталін згодився прибути на розмову з Чорчилем і Рузвелтом, тоді булиб вибрали якесь інше місце, а не Квебек.

Для осягнення повної згоди британських доміній запрошено на конференцію до Квебеку представників Австралії й Нової Зеляндії, крім представників Канади тому, що вони інтересовані в війні на Пацифіку.

ГОЛ ПОРАДИТЬСЯ ФРАНЦУЗІВ ПЕРЕД ЗДАЧЕЮ НІМЕЧЧИНИ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол виявив, що він порозуміється з представниками Франції в справі умов для примиря з Німеччиною. Ця справа вже настільки дозріла, що її мають обговорити на конференції в Квебеку. В дипльоматичних колах говорять, що оферти від якоїсь групи в Німеччині в справі примиря треба надіятися кожної хвилини.

Румунія підписала з Аліянтами примиря

ЛОНДОН. — У Москві підписано примиря між урядом Румунії й Обєднанними Державами. В імені Румунії підписали примир міністер Патраскану, ґенерал Дамачіяну, Стрібней і Поп, в імені Обєднаних Держав їх повновласник советський маршал Родіон Малиновський.

Цим примирям Румунія признає себе переможеною Советським Союзом, Британією, Америкою й іншими Обєднаними Державами. Вона зобовязується далі: уживати всіх своїх збройних сил проти Німеччини й Мадярщини під кермою найвищої (Аліянтської) советської команди; розброїти й інтернувати всі збройні сили Німеччини й Мадярщини на румунській території; дати советським і іншим аліянтським військам свободу рухів на румунській території; передати найвищій (союзній) советській команді всіх военних бранців та інтернованих; звільнити негайно всі особи, що були арештовані за діяльність в користь Обєднаних Держав; передати всю военну добичу; не допустити до вивозу з краю дорогоцінностей або готівки, що належать до Німеччини або Мадярщини та їх громадян, але задержати їх до розпорядимости найвищої (союзної) советської команди; передати тій команді всі кораблі Обєднаних Держав у румунських портах; оплачувати з румунського державного скарбу різних функціонарід, потрібних для комунікації, магазиновання харчів, медикаментів, тощо; дати советському союзови відшкодовання за шкоди, зроблені военними операціями, в сумі 300 міліонів американських долярів; повернути советській команді всі матеріяли, забрані підчас війни; привернути Обєднаним Державам і їх громадянам усі права, які вони мали до війни; співпрацювати з найвищою (союзною) советською командою в вишукуванню й судженню осіб, обвинувачених за военні злочини; розвязати негайно всі про-гітлерівські політичні, військові, мілітаризовані й інші організації фашистівського типу, що вели пропаганду проти Обєднаних Держав взагалі, а проти Советського Союзу спеціяльно, і не дозваляти на будуче на існування таких організацій, і т. і.

Щодо територіяльних справ, то примиря постановляє, що Обєднані Держави признали рішення віденської конференції неважними та згодилися повернути Румунії більшу частину або всю Трансильванію (Семигород), що Гітлер віддав Мадярщині. У точці 4. обі сторони признають за границю між Советським Союзом і Румунією границю, встановлену умовою цих держав з 28. червня 1940. року. Отже Румунія відступає, а Обєднані Держави признають, Советському Союзови Буковину й Басарбію.

Румунські делегати, що підписали примиря, заявили потім чужинецьким газетярам, що вони вважають умовини примиря лагідними.

АЛІЯНТИ ПРИ ВСТУПІ НА ДОЛИНУ ПО

РИМ. — Аліянтські війська в Італії бють тепер по самому центрі Ґотійської Лінії. Проломавши її, вони станууть уже при вступі до долини ріки По, що має велике значіння для рільничої господарки Італії, а нині для Німеччини. Німці скріпляють свої позиції в гірських провалах, аби задержати Аліянтів як найдовше перед добуттям долини.

Німецькі війська заняли Сан Маріно, дрібненьку державу над Адрійським морем.

РОЗБИТО ЯПОНЦЯМ 200 ЛІТАКІВ НА ФИЛИПИНАХ

ПЕРЛ ГАРБОР. — Літаки з літаковозів американської фльоти Тихого океану вдарили по японських позиціях на середньо-филипинських островах Себу, Неґрос і Панай. Принаймні дві сотки японських літаків знищено в цих рейдах. Затоплено теж кілька кораблів.

ПЛЯНУЮТЬ РОЗГРОМЛЕННЯ ЯПОНСЬКОГО НАПАСНИКА.—Це картина, зніята в Квебеку, в Канаді, в хвилині, як стрінулись провідники двох демократичних потуг — Злучених Держав Америки і Великої Британії. Зліва це британський премієр Винстон Чорчил, а зправа президент Френклин Д. Рузвелт.

АМЕРИКАНЦІ ВЖЕ ДОБУЛИ МІСЦЕВІСТЬ У НІМЕЧЧИНІ

ГОЛОВНА КОМАНДА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Американські війська Першої Армії, що перейшли німецьку границю, заняли вже першу місцевість у Німеччині. Називається вона Ретґен, має півтретя тисячі душ населення й дежить півчверта милі від границі. Занявши її, вони пішли далі та обкопалися на горбах, з котрих видно велике німецьке місто Аахен.

Тимчасом Третя Американська Армія, переправившися через ріку Мозелю, поробила великі поступи для свого походу Альзацією й Льотаринґією.

Рухи американських військ, що ввійшли до Німеччини на секторі Тріру, та британських військ, що оперують здовж Каналу Альберта, покищо держиться в тайні. Канадійські війська очистили з ворога побережжя Англійського Каналу від Зебруґе до Нюпорту.

Сема Армія заняла Веслюль й поступила на Фляжі, перерізуючи цим дорогу німцям, що відступають на Бельфорт.

ВІЗД АМЕРИКАНЦІВ ДО ПЕРШОЇ НІМЕЦЬКОЇ МІСЦЕВОСТИ.

Американські кореспонденти при Першій Американській Армії кажуть, що як американські війська входили до Ретґена, першої німецької місцевости, що попала в американські руки, місцевість виглядала покинена. Багато мешканців утекло в довколичні ліси. Інші поховалися по домах. Інші вивісили білі прапори, вживаючи для цього простирал, скатертів, пошевок, рушників, тощо, на знак, що вони хочуть поводитися мирно.

Як американськкі панцирні відділи переїхали місцевостю, до нього ввійшла американська піхота та розкватирувалася в ній, аби не пустити до неї назад німців.

ЩЕ ОДНА АМЕРИКАНСЬКА АРМІЯ В ФРАНЦІЇ.

Головна команда аліянтських військ подала до відома, що в Франції на границі Німеччини оперує ще одна американська армія, так звана Девята Армія.

В цей спосіб Америка має на французькім фронті проти Німеччини аж чотири повні армії, отже дві цілі армії більше, ніж вона мала в першій світовій війні.

На чолі Девятої Армії стоїть ґенерал Вилієм Симпсон.

ЗАКЛИК АЙЗЕНГОВЕРА ДО ЧУЖИНЦІВ У НІМЕЧЧИНІ.

ЛОНДОН. — Ґенерал Айзенговер, головний командант аліянтських військ в Европі, видав заклик до міліонів чужинецьких робітників у північно-західній і південній Німеччині покидати німецькі фабрики й ховатися від німецького уряду.

За обчисленнями аліянтських знавців, у Німеччині й нею окупованих краях є тепер коло 8 міліонів робітників: французів, росіян, поляків, голяндців, італійців і інших.

„Ви тепер у небезпеці", говорить ґенерал у своїм заклику; „але за кілька днів уже може дістанете найбільшу нагоду до акції".

Німецьке радіо почало вже акцію проти втечі робітників з фабрик. Заряди фабрик дістали приказ рапортувати урядови негайно, як робітник не прийде до роботи.

ЧЕРВОНА АРМІЯ НА ЛЕМКІВЩИНІ.

ЛОНДОН. — Червона армія проломала в новій офензиві німецької оборонні лінії на просторі 35 миль і дійшла до границі Чехословаччини. Четверта Українська Армія заняла важний залізничий узол, нині важну німецьку базу Кросно, що лежить 35 миль на південний схід від Кракова, перейшла ріку Вислоку та пішла в полудневім напрямі. Німці стягнули в околиці великі посилення, повзів, піхоти й артилерії, і звели низку завзятих боїв, з котрих найлютійший був коло Івії. Розбивши їх, червона армія пішла, як каже московський комунікат, „до державної границі Польщі й Чехословаччини". Червона армія посунулася на 10 кільометрів на полудне від міста Сянока. Там звела завзятий бій з німцями коло залізничої стації Мокре.

У Польщі червона армія заняла нарешті місто Ломжу й бється в передмістю Варшави Празі. Там воюють теж польські війська, союзні з червоною армією.

СКИНУЛИ НА ДВА НІМЕЦЬКІ МІСТА 6,000 БОМБ.

ЛОНДОН. — Аліянти повели проти Німеччини найзавзятішу повітряну офензиву. У середу скинено на неї 600,000 запальних бомб та коло 3,000 тон бомб з вибухових матеріялів. Цілями цих рейдів були міста Штутґарт і Франкфурт.

В атаках брало участь коло 1,000 бомбовиків та 5,000 боєвиків.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave. New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Війна й суспільна революція

Московські часописи розписуються широко про рішення Польського Комітету Національного Визволення в Люблині почати ще цього року парцеляцію більшої земельної посілости в Польщі. З цих донесень найцікавіші подробиці подають, що парцеляція має в першу міру обхопити землі німецьких дідичів та тих польських дідичів, що співпрацювали з німцями, але з часом обхопить певно всі земельні посілости, що мають понад 125 акрів управної ріллі. Винятими від парцеляції мають бути тільки парохіяльні й церковні добра. Розпарцельовані землі мають бути віддані в першу міру родинам вояків, партизанів, воєнних інвалідів та воєнних утікачів. Потім безземельним і малоземельним селянам. Земля має бути віддана за певну ціну, при чому одержані в цей спосіб гроші мають іти не в кишені первісних власників, а в спеціяльний фонд, що має бути вжитий на різні громадянські потреби селянства.

Ці донесення вдаряють передусім у пропаґанду польського уряду на вигнанню, що мовляв парцеляція великої земельної посілости в Польщі вже не тільки постановлена, але й переведена, та що польський уряд у Лондоні характером своїм не дідичівський, але селянський.

Далі ці донесення вказують, що рівнорядно з боротьбою народів за визволення з чужої окупації йде друга боротьба, суспільна боротьба у нутрі самої суспільности, за далеко йдучі нутрішні переміни.

В Польщі ця боротьба стремить у першу чергу до розбиття великої посілости, котра вдержалася в Польщі не дивлячися на пекучий брак землі серед селянства. В інших краях ця тенденція до суспільних перемін може піти в іншім напрямі. Що одначе така тенденція йде малощо не по всій Европі, це нині не підлягає сумнівови. Потверджує це хочби ґенерал Шарль Де Ґол у своїй промові на першому політичному вічу в Парижи. Промовляючи як голова тимчасового французького уряду, ґенерал заявився за потребу звільнення Франції з німецької окупації, забезпечення її від нової німецької аґресії дорогою окупації Німеччини, далі за найскорше переведення виборів у Франції, а наконець за так далеко йдучі суспільні переміни в Франції, що один його співбесідник назвав їх леґальною революцією.

Ці тенденції до далеко йдучих суспільних перемін в Европі комплікуються приявностю по тих краях чужих армій. Приявність британської й американської армії буде там робити натиск в одному напрямі, приявність червоної армії в другому напрямі. Серед такої складної ситуації будуть різні народи Европи шукати виходу з важких суспільних ситуацій, про котрі власне друга світова війна показала передусім те, що вони вдержатися в первіснім стані далі не зможуть.

Клопіт з надвишкою харчів

Федеральні урядовці приготовляються до зазвятого бою проти накопичення земельних продуктів після війни. Тому саме може не один дивуватися, коли чує, що самий уряд підтримує політику надпродукції різними способами. Пригадаємо лише недавно боротьбу конгресу проти субсидій для рільничих продуцентів, коли ці субсидії форсував президент. При помочі субсидій кількість рільничих продуктів підскочила на 31% понад нормальну передвоєнну кількість, а тепер навіть самий конгрес заповідає, що надпродукція буде втримана ще кілька літ після війни. Ось щойно недавно конгресова конференція погодилася на підвишку позички для плекання бавовни, коли сенат перепустив відповідний законопроект.

Теперішні клопоти можна приписувати Актови Стабілізації з 1942 р., на підставі котрого заґарантовано підтримку повоєнних цін для кукурудзи, пшениці, рижу, тютюну, „пінатсів" та бавовни. Акт передбачує підвишку ціни не точно, лише от „на яких два роки" після війни, але урядовці вказують, що він може тривати й пять літ після покінчення европейських боїв. Бо в законі сказано, що наперед мусять покінчитися війни в цілому світі, а потім президент та конгрес мають проголосити, що воєнні кроки покінчені. А навіть ще після цього підтримка цін має тривати ще два роки по 1. січня по проклямації. Як би так проклямація появилася в місяцю лютім, тоді требаб ждати ще до січня наступного року і щойно від тоді почінати рахувати два роки.

Крім згаданих артикулів дістають субсидії ще такі продукти: фасоля, олій, а навіть і бараболі, а фармери дістають теж поміч на годівлю свиней, курей, індиків і т. п. Отже, як субсидії на продукцію згаданих земельних плодів та худоби будуть іти дальше, чому фармер має журитися ціною? Він лише думає про збільшення продукції. Щоби дістати вищу ціну на продукти, треба наперед обтяти їх кількість. Тимчасом секретар торгівлі Викард каже, що після війни, завдяки новій машинерії та збільшеному числови робітників, продукція земельних плодів ще зросте. З тим виринає питання, чи зросте теж і попит за ними? — Здається, що ні! Ленд-Ліз покінчиться, отже чужинні краї не будуть діставати з Америки нічого даром чи то на „вічне віддання". Не буде вже армії заморем. Секретар торгівлі Джовнс виявляє, що він купує щодня харчів вартости 8 міліонів долярів для висилки воякам за море, тобто він платить в Америці за харчі 3 біліони річно. Всі такі закупи щезнуть по війні.

Виринає питання, чи по війні дістануть працю всі до праці здібні люди, включаючи й ветеранів, які вже будуть дома. Отже секретар Викард каже, що як би навіть промислова продукція в Америці йшла повною силою і всі люди мали заняття, то продукція земельних плодів таки буде завелика, щоб можна їх продати в Америці. Колиж би упала праця в промислі, тоді уряд мусів би обтяти продукцію в хліборобстві на велику скалю.

Так як тепер справи стоять, остається ще один спосіб, як позбутися надвишки харчових продуктів з Америки. Це є продаж харчів для знищеної війною країв Европи й Азії. Але це буде тривати недовго, бо в засаді чужинні краї мають продукувати свої власні харчі. Крім цього це буде залежати теж від ціни харчів у міжнароднім обороті.

У перших роках після війни буде велике запотребування харчів, безогляду на ціну. Майже ввесь світ рахує на працю ЮНРРА, тобто на харчі напів безплатні або навіть і цілком даремні. Але це теж важка справа, бо ЮНРРА не буде виключно закуповувати харчі й потрібний крам в Америці, але в кожному краю. ЮНРРА вже тепер має призбираних харчів вартости 600 міліонів, а урядова американська агенція, Комодиті Кредит Корпорейшен, має харчів і краму вартости 870 міліонів долярів. Все те лише вказує, що надпродукція харчів не може йти в безконечність, лише мусить десь спинитися.

У воєнному часі не йде про зиск в часі продукції земельних плодів, а про те, щоби вони були готові. Воєнна адміністрація мусить рахуватися з тим, що не всі продукти будуть спожитковані, бо війна винищує не лише будівлі, людей, але теж і харчі. Згадати хоч би перевіз кораблями й їх затоплювання ворожими субмаринами. Отже треба рахуватися і з витратою харчів в воєнним часі, і тому надпродукція є конечна. Колиж прийде нормальний стан після війни, така витрата відпаде, а тоді можна буде обрахувати, кільки харчів потрібно для виживлення населення і відповідно до цього реґулювати продукцію.

Микола Чубатий.

Ізоляціонізм на терені східної Европи

Є нині така загальна думка в Америці, що те, що вона по першій світовій війні ізолювалась, себто відтягнулася від европейських справ, принесло їй шкоду. Америка причинилася в першій світовій війні до перемоги Аліянтів, а потім умила руки від европейських справ і позволила вирости новій небезпеці для світового мира в постаті Гітлеризму та його помічників, фашистівських сателітів. Ізоляціонізм в Америці є нині доктриною відкиненою загалом. Велика більшість американського народу нині переконана, що треба Америці по цій війні брати активну участь у міжнародній політиці на цілому світі, а також в Европі, бо відокремлення Америки від справ світа приносить тільки шкоду самій Америці. Ізоляціонізм опрокинений нині в Америці в користь іншої доктрини, а саме такої, що Америка повинна брати живу участь у міжнародній політиці та поносити за неї відповідальність. Таку саму політику приблизно тепер заступає Англія, яка прийшла до переконання, що часи її „сплендид ізолейшен" давно проминули через величанське улішення летунства, зокрема транспортових літаків. Роботові бомби, що налітали недавно Англію ще більше переконують англійський нарід про потребу брати активну участь в европейських справах.

Де кінчиться активна участь західної демократії, а де зачинається її ізоляціонізм?

Не зважаючи на те, що доктрина ізоляціонізму в Америці так як погребана, надалі вона ще живе, а тільки з тою різницею, що передше, по першій світовій війні, границя, де кінчилися заінтересування Америки тяглася десь на середині Атлянтійського океану, а нині ця границя ізоляціонізму пересунена ще яких кілька тисяч миль на схід і не кінчиться як передше, на Атлянтику, тільки над східною границею райху, себто десь над рікою Одрою.

Західну демократію живо інтересує, що діється на захід від Одри; одначе ізоляціонізм живе, коли йде про території на схід від Одри. Америка та Англія живо інтересуються, що діється в Італії, Франції, Голяндії, Бельгії та зокрема в Німеччині. Їх інтересує не тільки політичний лад, що розвивається в тих країнах, але вони також дбають, щоб в тих країнах був заведений народний право-порядок, щоб не було дискримінації одної расової чи соціяльної групи проти другої. На цій території їх інтересує, чи буде примінюване право горожанської свободи та людського життя одиниці. Всі ці заінтересування, як виглядалоб, кінчаться над Одрою. На схід, це територія, де мав би панувати ізоляціонізм з часів по першій світовій війні, ніби тому, що там сягає новий світ впливів червоної Росії.

На чию вони здані ласку?

Відноситься враження, що на схід від Одри дві великі західні демократії небагато мають до говорення. Що до тих країн панує давний ізоляціонізм. А на схід від ріки Одри, пропоновані границі поміж червоною Польщею та Німеччиною, лежить ціла низка країв та народів, яких недавно визволили зпід панування націстів. І ніхто тепер не питає, що робиться на тих землях, яка преса обслугує там населення, чи немає там соціяльних, національних чи релігійних дискримінацій; чи немає там терору, проти якого на світі саме воюють дві західні демократії.

Що діється на Західній Україні та Західній Білоруси, ніхто нічого не знає. Доходять вістки, що там наново большевики розпочали масові арештування та вивожения українських людей на заслання до Азії чи над Ледовий океан. Річ природна, що це є кричуча наруга над чотирма свободами, що це є дискримінація національна, соціяльна та друга, але це все немов нікого не інтересує. Це справа тільки Росії; на ці території розтягається ізоляціонізм західних демократій.

Атлянтійський Чартер говорить про засягнення інформації про волю населення тої країни, що має по теперішній війні змінити державну приналежність. Ніхто не питав про це західних українців та західних білорусинів, а проте ці країни вважає Росія своїми провінціями, очевидно всупереч міжнародному праву.

От над Фінляндією Совети виконують свою власну волю, Сталін зовсім однобічно полагоджує справи Румунії; східну частину собі забирає, натомісць побільшує її на заході коштом Семигороду. Це все справа тільки Росії та до Росії, до Москви, а не до столиці західних демократій, їдуть представники цих держав просити завішення зброї, такого чи другого політичного ладу і таке друге.

Куди гіршу долю ніж Фінляндії призначила Росія балтійським малим державам. На території тих трьох держав, Литви, Лотви та Естонії, Росія переводить свій власний порядок далекий і від чотирох свобод і від прав людини взагалі. Справа Польщі застрягла безнадійно, як важко наладований віз у подільському болоті.

Росія, як бачимо, однобічними зарядженнями заводить новий лад на всіх землях. Недавно оголошені інструкції тайній російській поліції вказують, що на чорній лісті найшлися в дійсности всі найактивніші громадяни своїх країн, все те, що досі було з народом і до яких нарід має довіря.

І тут ні сліду з Атлянтійського Чартеру, ні з чотирьох свобод, не має тут місця навіть примітивне збереження прав горожанина та людини. Займаючи Францію союзні держави зовсім слушно печаливо дбають про це, щоб на території Франції повстав уряд, що відповідав би волі народу. Це слушне та справедливе, бо звільняючи якийсь край є обовязком освободителів дбати, щоб країна дістала такий уряд, якого вона сама собі бажає.

Чому на схід від Одри не стосується тих засад, що там у визволених країнах на заході? Чому цілі народи у Східній Европі віддані на ласку та неласку Советів, на ділі стратили всі права, застережені звільненим народам і в Атлянтійськім Чартері, і в деклярації про чотири свободи кожної людини? Що більше, вони стратили все, що досі мали, бо вони найшлися немов у другім світі, якого собі не бажали.

Ізоляціонізм з першої світової війни приніс Америці лихо, нову другу світову війну, що її мусіли йти гасити діти американської землі ізза-далекого моря. Та, як бачимо, ізоляціонізм таки ще не зник з Америки, коли про східну Европу, на якій всевладним і ніким негамованим паном над міліонами підбитого населення стає диктатор Сталін. Пора тепер про те думати, щоб цей ізоляціонізм не приніс Америці згодом нових прикрих наслідків.

ОЛ. ЛУГОВИЙ.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трилоґії „Огнем і Кровю")

48)

З своїми старшинами пробував гусарів здержати. Безуспішно кричали, погрожували револьверами. Ґусари не визнавали вже ніякої влади над собою, руководилися сліпим страхом за власну шкіру. Зґуртувавши коло себе кількох, ще не втративших притомности, сам хопився Максима, аби дати змогу втікаючим вийти зо сфери ворожого вогню. І знов посипалися кулі на осміленого втечею гусарів ворога. Від повздовжного вогню хоронила траверза. Та невелика ворожа розстрільна обходила окіп зправа, вже його минала. Паволоцький спрямував огонь туди. Розстрільна впала, за те наступаюча з чола підсунулася ще кілька кроків ближче. Втриматися не було ніякої надії.

Всі розбіглися в сторони. Вискакували з окопу, ховалися за валом. Відстрілювалися відходячи тільки з крісів. Ворог не спішився, боявся мабуть, що в окопі залишилася ще засідка. Але побачивши, що відходить ледви десяток людей, пустився за ними навздогін. Запізно, бо ґурток вспів вже пробратися до кущів.

Паволоцький відходив останній. Не думав про смерть і не боявся її. Гризся долею зіставлених в окопах ранених, стратами людей, але не спімнув навіть, що він зіставив для ворога державне майно: скорострілі і з сотку крісів, які російський ґенералітет вважав дорожчим від життя не одної тисячі „хрещеної скотини", і за страту яких по голові певно його не погладять. Коли довкола нього занадто вже свистали кулі, обертався й випускав кілька набоїв. Чувся перемученим, байдужним до того, що з ним станеться, чи що скаже на його вчинок начальство. Повільно відставав від ґуртка. Ті, бачучи, що він іде за ними, не дожидалися, а скоро й зовсім зникли в кущах.

Випускаючи останні набої, недалеко кущів, почув Паволоцький, що щось неначе голкою шпигнуло його в груди, наскрізь пронизало їх. Вслід за тим в грудях запекло, мов би гарячим залізом, по всьому тілі виступив гарячий піт, а в очах то жовкло, то темніло. Відчув, що небезпечно ранений, та заточуючись ішов далі, чим крок повільніше. Далі голова стала тяжкою, наліплю наче оловом, щось вилке і чорне замкнуло очі. Захитався і впав, обливаючись кровю...

XIV.

Холодні краплини дощу привернули Паволоцького до притомности. Мряка нависла над лісом, коли він очутився. Не знав, як довго він лежить, не знав, чи австрійці пішли вперед, тай не думав про те. Хібаж не все рівно де вмирати: в полоні, чи тут, всіми забутому і покинутому? Силкувався підвестися, та не міг: руки не видержували тягару тіла, заломлювалися, начеб не свої. З великим зусиллям відсунувшися, побачив під собою велику, темно-червону пляму на землі. В крові замазана й шинеля, однак кров перестала вже точитися. Був свідомий того, що умре тут, коли його в скорому часі не знайдуть, і сам дивувався охопившому його спокою. Смерть... Щож таке смерть? — силкувався розвязати завдане самому собі питання. Чи смерть не є блаженством, вічним відпочинком від життєвих клопотів і турбот, переходом у стан небуття, зникненням індивідуальности, в котрому находяться люди перед своїм заіснуванням?

Адже і сон, цей молодший брат смерти, кожному є необхідний і бажаний. Як змучена людина бажає відпочинку і забуття у сні, так безсила людина бажає небуття-смерти. Чого клопотатися такими питаннями? Ми ще не знаємо, що таке життя, щож ми знати можемо про смерть? Все живе є неминуче підлягає їй. Цеж одиноке право людини — право вмирати. День раніше, чи пізніше — тож і думати нема про що...

З глибини душі холодною змією поповзли інші думки. Уявляв себе вже мертвим. Тіло набухає, починає гнити, недвижні очи заносить порохом. Над ним носяться пажерливі ворони. Увиваються навколо, все нижче й нижче. Сідають вже йому на голову, видовбують очи. А він не може ворухнутися, не може відогнати від себе напасника. Все тіло підточується міліонами хробів. Замерзне, білий сніг покриє його, а весною зістануться тільки білі кістки. Не знатимуть ні діти, ні дружина. Пропав без відома! Вже ліпше повідомилиб, що вбитий, та й все. Один раз переболілиб втрату.

В душу закрався непереможний страх. Хотів закричати, та з грудей вирвався хрипкий нелюдський стогін.

— Ох!... Марусю... Діти... Рятуйте мене... — шептав через силу почорнівшими від гарячки губами.

Нараз йому стало лекше. Не чув болю в грудях. Йому здається, що він лежить у дома. Над ним схилилася дружина і діти. Він встає і всі троє сідають рядом. Маленька Оля займає своє любиме місце, у нього на колінах; мовчки, сумно притулюється до нього поважний Олег, з другого боку обняла його Марія Олександрівна. Так легко і любо стає у нього на душі. Тішиться, знає, що повернув з фронту. Як колись, по товариськи, запитує хлопчини:

— Чого ви так поважні сьогодні, Олег Володимирович?

А хлопець плаче: — Тату, на тій війні то завжди в небезпеці. В небезпеці сам і твої підвладні. Не їдь більше.

Він хоче потішити сина: — Непоїду, — каже, та з горла вилітає якесь незрозуміле хрипотіння. Дружина й діти з острахом дивляться на нього й відступають, а він летить у пропасть...

Думає, що це сон, алеж ні... Відкриває очі і бачить дружину і дітей на яв. Дивується, звідки вони могли тут зявитися, не розуміє, чи це дійсність, чи йому привиділося.

— Це перед смертю. Галюцинації починаються, — півсвідомо проноситься думка. І знову тратить свідомість.

Міняються картини. Бачить себе маленькою дитиною на руках у матері. Мати тихо плаче, плаче нянька, кормлячи однолітнього брата. Допитується у матері причини сліз, бажає знати де батько. Схлипуючи мати каже потихо:

— Тато в тюрмі, дитинко...

— В тюрмі? Він не розуміє, що то таке тюрма, але з голосу матері здогадується, що то щось страшне, погане. Леститься до матері й каже:

— Не плач, мамо. Я як виросту, то розібю ту тюрму, щоб інших татів незабирали туди.

(Дальше буде).

Лемківщина перед сто роками

II.

Походження лемків.

У розділі про походження лемків запитує Олексій Торонський таке: Яке є походження лемків? Хто вони? Відки вони? — і на це дає таку відповідь: В старинних часах, ще в 6. століттю, находимо в околицях, замешкалих тепер лемками, і дальше на північ, словянський нарід, який називав себе „хорватами". Про цих хорватів в теперішних лемківських сторонах згадує візантійський письменник Константин Порфірогенет, котрого наші історики знають під словянським іменем Багрянородний. Про цих хорватів пишуть і інші історики, а також і наш Нестор, батько української історії. Нестор пише про них так: „І жили в мирі Поляни і Деревляни і Сіверяни й Радимичі і Вятичі й Хорвати". Згадані племена були собі сусідами. На іншім місци згадує Нестор про хорватів, коли пише про рухи словян і про походження їх назв, так: „Після довгих віків осіли словяни над Дунаєм там, де сьогодні угорська земля і болгарська і від цих словян розійшлися племена по краю і поназивали себе від околиць, в яких осіли. І так ті, що осіли над рікою Моравою, назвали себе Моравами, а інші назвали себе Чехами, а ще були такі словяни: Хорвати Білі і Серби і Хорутани". Отже із цього місця довідуємося: 1. Що хорвати були словянським племенем, а 2. що вони жили в гористих сторонах, від котрих пішло їх імя хорват. Бо в старословянській мові слово „хръб" значило тільки, що „гръб", а по українськи „горб", а з „хръ" пішло слово „хребет". Отже хорвати це ті мешканці, що жили на хребтах гір та на горбах. З наведеного місця Несторової літописі довідуємося теж, що за хорватами треба шукати в сусідстві одного із згаданих племен: полян, деревлян, сіверян, радимичів і вятичів. Подивімся на мапу начеркнену Карамзином, а завважаємо, що як підемо за Несторовими вказівками про розміщення словян, для хорватів лишається лише одно місце, а це в сусідстві деревлян в сьогоднішній Галичині. З обома цими місцями в Несторовій літописі годиться Константин Багрянородний. Він лучить Хорватію з горами за Угорщиною і згадує про часті наїзди печенігів на хорватів.

На таких і подібних відомостях старовинних письменників, на комбінаціях та на висновках учених людей славні і незрівнані дослідники словянської старовини, Шафарик і Карамзин, лучать Хорватію із сьогоднішньою Східньою Галичиною. Чеський історик Шафарик підтверджує свої досліди такими висновками: „Наділі оселі хорватів тягнулися непереривно від Східньої Галичини, де жили українські хорвати, як про це свідчить Нестор і Кадлубек (польський історик), через Карпати називід, може аж до Кракова. А поодинокими оселями жили вони навіть і в чеських горах Ісполинських. Хорвати ділилися на дві частини: Білих хорватів на сході в сусідстві мадярів, виставлених на набіги печенігів; і на західніх, в чеських горах. Їх сусідами на півночи були в старовину серби. З цих то околиць, значить із Східньої Галичини (пізніше Червоної Руси) в 7. століттю вийшли хорвати й серби (десь коло 635. р.) і поселилися в Дальматії, а там уже розійшлися на всі сторони".

Між іншими обставинами, які підтверджують цю думку, покликується Шафарик на подібність мови ілірсько-хорватської і української. Крім цього факту, що українська мова належить до східніх словянських мов, декотрі прикмети є спільні обом мовам. Звертаємо увагу лише на однакову вимову старословянської букви „Ѣ" (ять) в дальматсько-хорватській і в українській мові. В обох цих мовах „Ѣ" вимовляється як „І", а в болгарів та великорусів як „Є". Таксамо в карпатських українців і в дальматських хорватів стрічаємо заіменник „што".

Після виходу значної частини хорватів із карпатських гір і зо Східньої Галичини, заняли по них опорожнені місцевости сусідні племена, але по них лишилася назва і вона зберігалася ще довгі часи. Так ще за часів св. Володимира уживалося це імя на означення мешканців Карпат. Під роком 993. читаємо в літописі, що тоді св. Володимир покорив збунтованих хорватів. Коли хорвати ввійшли пізніше в склад Київської Руси під владу князів київських, це імя щезло, як пощезали імена деревлян, полян, бужан і інших племен, а нарід разом із однаковими правами та обичаями почав називатися спільним іменем Русь. У склад київського князівства ввійшли хорвати мабуть в р. 885. разом із дулібами, ситерцями й деревлянами.

Із усього сказаного виходить, що хорвати, згадані в нинішній Галичині, були предками українців, що живуть над Вислоком і Вислокою.

Г. Зубрицький в згаданих своїх брошурах на підставі дипльоматичних доказів з років 1348., 1354., 1434., а потім на підставі географічних згадок Симеона Старовольського (помер в 1656. р.), Андрія Келярія (жив у половині XVII. віку), Стрийковського й Кромера (помер в 1589. р.), ясно доказує, що українці мали за границю з поляками ріку Вислоку, а від її джерел їх оселі тягнулися аж до містечка Бжосток. З цього всього виходить, що лемки це наслідники хорватів і належать до цього самого народу, що й галицькі та угорські українці.

Заки закінчимо історичну часть про лемків, небохідним є звернути увагу ще на два питання. Перше питання це таке: Чому лемків не постигла такасама доля, як і інших українців, що мешкали в долах округ: Ясло, Ряшів, Сянок, а по части Сянока й Сонча й Тарнова? — Ми думаємо, що причиною цього є це, що тамті українці жили в долинах і в безупиннім бою з поляками вони відступали. А через часті війни між Польщею й українськими князями цей край ставав пустим і на місце загинувших українців приходили поляки. Карпатські гори не підпали під цю небезпеку і тому гірські лемки урятували свою мову, віру й свої обичаї.

Друге питання відноситься до лемків сяніцьких. Ми сказали, що починаючи від Вислока, лемки на сході граничать з українцями-пігірянами. Отже повстає само собою питання, чому лемки мають зіпсовану мову, коли їх сусіди в Галичині, мають чистішу мову? На це не буде важко відповісти, коли візьмемо під увагу, що мова поправляється постепенно, йдучи від Бескиду на північ. Правдоподібно отже, що на них мали вплив словаки, про що треба буде поговорити окремо.

Іще одну обставину не годиться промовчати; коли мова про лемків, а це питання, коли то лемки приняли Христову віру і хто їх навернув до християнства? Ми знаємо, що за св. Володимира вся Русь приняла християнство; знаємо теж, що ще перед Володимиром було багато християн на Україні і вони мали рівні права з поганськими українцями. Отже й наші Карпати не могли бути чужі від християнських впливів. Погранична Панонія (теперішня Мадярія) і Велика Моравія в IX. століттю (863-870) приняли християнство через св. Апостолів Кирила й Методія. Тому є правдоподібним, що від них християнство продерлося і в Карпати. Є правдоподібність, що місіонарі з Панонії зайшли й до хорватів у гори Карпати. А вже певно можна твердити, що як угри наїхали на Панонію в 900. році і підбили царство Моравське, тоді прогнані словяни шукали собі захисту в горах і сюди принесли зо собою віру Христову. Крім цього ми знаємо, що карпатські хорвати ходили в походи з князем Олегом на Болгарію і Грецію, отже вони мали нагоду пізнати християнську віру і її приняти, а коли вернулися в рідні сторони, оставалися в цій вірі. Наконець дуже швидке хрещення цілої України на приказ св. Володимира потверджує здогад, що як в інших частинах України, так і на Лемківщині християнство було вже перед тим поширене.

(В дальшій частині буде виснене імя „лемки").

ВІДВІДУЮТЬ ГРОБИ АМЕРИКАНЦІВ, ПОЛЯГЛИХ У МИНУЛІЙ ВІЙНІ.—Це американські вояки прийшли на воєнний цминтар біля Соасон у Франції, щоб відвідати гроби своїх товаришів з минулої війни, що полягли на французьких полях бою.

ФАРМЕРИ ПОТРЕБУЮТЬ ПОМОЧІ

Правда, що любите їсти! Але в цім нема нічого дивного, бо крім вас — ще є 120 міліонів інших американців, що також люблять їсти. А наші вояки заморем, гадаєте, що не люблять. Розуміється, щоби було що їсти, то в першу чергу треба зібрати земні плоди, а тут якраз фармерам бракує робітника. І то може навіть у вашій околиці. Ану, попробуйте і собі піти на кілька день на фарму. Хто з вас може і любить працювати на фармі, хай голоситься. Побудете кілька днів, або навіть тижнів, на свіжім повітрі, заробите грошей і поможете фармерам зібрати збіже чи городовину. Думаєте, що можете це зробити? Попробуйте! Як хочете, щоби ви та інші американці мали що їсти, то будьте готові виїхати на короткий час до праці на фарму. Це дуже важна справа, і хто з вас може довше працювати на фармі, то повинен це зробити. Уважайте, коли вас будуть кликати. Цею справою займається місцевий федеральний уряд.

(Передано від Воєнної Адміністрації Харчів).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧАС І НАМ ДО ПРАЦІ!

По перечитанню редакційної статті в „Свободі", що час братися до праці, прийшла мені думка пригадати й нашим громадянам, що то вже спека минула, а великі й важні народні справи назріли. Маю передусім на думці акцію для Американсько-Українського Допомогового Комітету, бо вже такий комітет створений, а потреба допомоги така, як ще ніколи не була! Хоч ми не багаті, але громада по нитці, то бідному на сорочку збере.

Впарі з цим треба памятати на громадянську акцію що її веде Український Конгресовий Комітет, бо треба підтримати визвольні змагання поневолених українців. Бо чому то всі народи мають мати рівні права, а відмовляти їх лише українцям? До такої акції маємо станути всі, а не відказувати один на одного або звалювати вину за положення рідного народу на наших провідників. Ми маємо всі робити роботу, а не лише провідники, котрих ми так підпомагаємо, що безнастанно лаємо. Як приходить час піднести голос, то провідники самі не будуть мати такого голосу, як цілий загал.

Тимко Мелещук,
Ню Йорк, Н. Й.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

МІННЕАПОІЛС, МІННЕСОТА.

Із життя Відділів Українського Народного Союзу.

В місяці серпні завитав до Міннеаполіс, вертаючи з Норт Дакоти, організатор Українського Народного Союзу п. Дмитро Білецький. Обїзджаючи по Америці численні відділи У. Н. Союзу з нагоди 50-літнього ювилею заснування цеї організації п. Д. Білецький не оминув і нас — українців в Міннеаполісі та в Ст. Пол, Міннесота.

Сейчас по прибуттю, в неділю 13-го серпня, дав він надзвичайно цікавий відчит в церковній галі української прав. церкви св. Михаїла в Міннеаполісі, де льокується 345. відділ У. Н. Союзу.

Організатор вияснив у тому відчиті потребу належати до нашого Союзу і виголи, які дає він нам для забезпечення нас як асекураційна організація, а також підкреслив, що наш У. Н. Союз є одною з найсильніших того роду організацій в Америці. Як бувший старшина Української Галицької Армії п. Д. Білецький переповів світлу і трагічну добу відродження Української Державности з 1918 року і нове, ще тяжче поневолення нашого народу ворогами. Оповів, які величезні страждання переживали Стрільці Січовії, як річку Збруч переходили, а потім зкобувши Київ і всю Україну, — тисячами гинули від тяжких ран, тифусу, голоду і знущань немилосердних ворогів України.

„Єднаймося-братаймося" — говорив словами Т. Шевченка п. сотник Білецький! Організуймося всі в нашім Союзі, вписуймо всіх наших дітей, — бо в організації своїй, в єднанню нашого народу є сила і поступ. Нехай не ділить нас релігійна дрібна ворожнеча, бо не час розяврувати наші рани і непорозуміння, що накинені нам ворогами Украніи, говорив організатор.

Слухаючи цю гарячу доповідь, багато з присутніх плакали. Після відчиту вивязалися гарячі дебати, чи властиво обмін думок між присутніми, що не хотіли розходитися з галі, хоч вже було близько до півночи, а робітник мусить дуже раненько вставати до праці! Коби то ті золоті слова заклику до єднання українців впали в добре серце, та щоб уже всі українці обєдналися для народньої праці!

Наступної неділі, себто 20. серпня, мав п. Білецький відчит для 385-го відділу У. Н. Союзу в Міннеаполісі, що льокується при українській греко-кат. церкві св. Константина. Той відчит відбувся сейчас по Службі Божій. Виголошуючи там свій відчит, п. Д. Білецький порушив і тут організаційні та загально народні справи, взивав відділ до праці, а говорив так щиро, що многі жінки плакали, слухаючи слів бувшого українського вояка і Союзового організатора та просили, щоби частіше приїздив до них.

Два тижні був п. Д. Білецький в Міннеаполісі і відвідав родини українські та переконував їх, щоби вписували своїх дітей до У. Н. Союзу. До 345-го відділу він вписав 26 осіб, а до 385-го одну дитину. Він теж переконався, як щиро працювали члени 345-го відділу, щоби достойно репрезентувати наш нарід на Стейтовій Виставі Стейту Міннесота, де вони мали свій великий кіоск, нарівні з державними народами. Мали вони теж чудову українську виставу і підготовляли хор і танцюристів до попису на тій Виставі.

Відізджаючи з Міннеаполісу до Мілвокі, п. Білецький подякував усім тим українцям, що йому помагали в праці організовання нових членів, зокрема п. П. Андрушкови, секретареви 345 відділу, а зі свого боку українці в Міннеаполісі були вдячні п. Білецькому, що він зворушив їх серця для більшої праці!

Союзовець.

МИХАЙЛО МОЧУЛЬСЬКИЙ

Патріотизм Драгоманова

(Докінчення)

Розбіжности між приятелями.

У Драгоманова повстала була ідея створити у Галичині базу для своєї культурної діяльности, — він хотів, як писав Франкові 26. вересня 1884 р., мати в Галичині „громаду прогресистів", нехай „найбільше поміркованих, та безповоротних", яка притягалаб до себе галицьку молодь і „поступові елементи з українців російських". Очевидячки, Драгоманів бажав собі скласти громаду поступовців, яка сліпо булаб йому віддана, не ходила „на совіт нечестивих" і йшла за його голосом у всьому, включно до правопису. Але підібрати людей до такої громади було дуже трудно Драгоманову, тимпаче, що доводилося йому вибирати людей для своєї мети у Женеві, здалека, та ще й був він страшний у Галичині через свої ідеї. Давні галицькі приятелі після арештів і процесу в 1877 р. покинули його і завязком його вимріяної громади залишилися, можна сказати, тільки Франко і Павлик, особливо перший, який був мало слухняний, але якого таки він вважав талановитішим за другого. Драгоманів ладен був дати навіть стерно в руки Франка,[2]) одначе Франко не похочував взяти його, — він волів бути рядовим, ніж командантом.

Ідейно Драгоманів і Франко були собі дуже близькі люди, але щодо тактики вони розходилися. Франко любив заходити на „суд неправих", там „за правду" „голос свій підносити" і „термосити" „сумління" нечистивих, а Драгоманів власне таку тактику Франка уважав за нетакт, — бо не годилося Франкові як його приятелеві працювати укупі з його ворогами, — а навіть за зраду поступових ідей. Драгоманів стояв на тому, що „кому багато дано, з того й потребується багато", і справді ставив великі вимоги до наукової праці Франка, без сумніву, маючи на оці, — не що інше, як власне славу Франка, як великого європейського вченого, але праці, які він читав, незавжди стояли на висоті вимог Драгоманова. Драгоманів цінив Франка, як белетриста; але не любив, коли він відступав від реалізму „то з фантазії, то з символізму і тенденції".

Оці відхили від ідеалу, яким Драгоманів матів мати Франка, й були джерелом частих конфліктів Драгоманова з Франком, ба навіть дуже близького вже у 1886 році розриву приязни між ними („ми тепер різного поля ягоди"). Драгоманів був людиною високої моралі, високо ідейною, широко і глибоко освіченою людиною, без компромісів, коли йшла боротьба за принципи; людиною чистою, з дуже чутким сумлінням і при тім у справах принципу „без милости до своїх і чужих". Як розказує п. Лідія Драгоманова-Шишманова[3]) та і як самі знаємо з його листів, Драгоманів уже з природи був „страшно гострий на язик", а вже за неповажність, поверховність, безпринципність він колов і під своїм сарказмом до живого.

Правда, Франко стояв високо етично і приципи були в нього, тай ідейний був, і працював понад сили, але Драгоманів, пізнавши в ньому неабиякий талант, ставив до нього великі вимоги, узяв його в свою ідейну опіку і за кожну його неслухняність, за його a rebours-ність, за його відхил від ідеалу, він писав до нього листи „без милости". А слова Драгоманова сердиті, хоч любовю напоєні; скаркастичні, хоч власною мукою диктовані; гіркі, хоч заправлені солодощами чистого духа, падали у Франкову душу вражливу, мов листочки мімози, і лишали по собі незатерті сліди, незагоєні рани...

[2]) У листі з 18 вересня 1885 р. писав Драгоманов до Франка: „З теперішніх галичан Ви більше других маєте даних стати проводирем нової партії".

[3]) Нова Україна, червень, 1923 р.

ЛЮДИНА ПОВИННА ДОБРЕ ВІДЖИВЛЯТИСЯ

Сьогодня кожний з нас, а особливо той, що працює у воєнній індустрії, мусить скорше і довше працювати. Тому саме кожний з нас повинен вміти розумно віджевлятися і берегти свого здоровля, бо інакше ми не дамо собі ради з воєнними роботами. Треба не тільки вміти підбирати відповідну поживу, але також вміти її пропорціонально споживати. Треба їсти три рази денно. Памятайте, що сніданок і полуденок („лонч") є так само важні, як і вечера. Коли ви зїсте добрий сніданок, складаючийся з яєць, сира, мяса, молока, тощо, то ви спокійно можете дотягнути до полудня, бо такий сніданок дає вам силу до праці. Коли чоловік добре не віджевляється, той працювати не годен. Памятайте це і вчіться розумно віджевлятися.

(Передано від Воєнної Адміністрації Харчів).

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ТАРЗАН, ч. 1040. Фатальна помилка.

Тарзан стрінув одного поліцая. „Дикі звірята ходять самопас", сказав він до нього; „остережіть громадян, аби сиділи в хатах".

Урядник нахилився до Тарзана й понюхав його віддих. Чоловік був тверезий. Цей певно утік з дому божевільних.

„Успокійся, чоловіче! Ось ходи зі мною!" Ви мусите мені вірити", наставав Тарзан; „життя багатьох людей залежить від цього".

Тарзан не уявляв собі, що йому може щось зле трапитися в цьому цивілізованому місті.